

Pe de altă parte « în studiile lingvistice de polonistică, în ultimii ani se simțea din ce în ce mai acut lipsa unei cărți ajutătoare în domeniul gramaticii istorice » (p. 15). Aceste necesități le satisface pe deplin « Gramatica istorică a limbii polone », apărută la Varșovia, în 1955, ca rezultat al colaborării fructuoase a trei mari lingviști poloni: Zenon Klemensiewicz, Tadeusz Lehr-Splawiński și Stanisław Urbańczyk. În elaborarea gramaticii aportul lor a fost deosebit: Z. Klemensiewicz s-a îngrijit de elaborarea materialului în ansamblu, T. Lehr-Splawiński a înfățișat interdependența existentă între limba polonă și celelalte limbi slave, dezvoltarea evolutivă a accentului și foneticii, iar St. Urbańczyk a furnizat datele referitoare la caracteristicile lingvistice proprii dialectelor polone.

Prima parte a gramaticii este destinată studiului comparativ-istoric al foneticii. Înainte însă de a trece la studierea propriu-zisă a dezvoltării sunetelor limbii polone, autorii prezintă rezumativ apariția limbilor slave și locul ocupat de limba polonă în cadrul lor. Demnă de relevat nu se pare atitudinea autorilor în problema mult discutată azi a existenței comunității balto-slave. Trecând în revistă o serie de trăsături comune limbilor slave și baltice ca: existența în ambele grupuri de limbi a intonației circumflexe și acute cu funcție morfologică, baza conjugării constituită de temele prezentului și trecutului, existența declinării compuse (pronominale) a adjectivelor, evoluția grupelor formate din lichidele *r*, *l*, *m*, *n* și vocalele *i* și *u*, în sensul pierderii calității silabice de către acestea din urmă, elemente lexicale comune etc., se ajunge la concluzia existenței unei perioade de conviețuire a popoarelor slave cu cele baltice. Destrămarea acestei unități etno-lingvistice este situată de autori cu aproximație între anii 1500—1300 înaintea e.n. Explicarea acestei separații are la bază un număr de argumente ipotetice de natură diferită: a) slavii și balticii, deși dezvoltăți din același dialect indo-european, au găsit în teritoriile ocupate substraturi de limbi autohtone diferite, care, asimilate, au acționat în direcția diferențierii lor lingvistice; b) această diferențiere a fost accentuată de expansiunea teritorială progresivă; c) datele furnizate de arheologie duc la concluzia că « ... destrămarea a avut loc aproximativ între anii 1500—1300 înaintea e.n. Atunci partea de apus a teritoriului, locuit de câteva secole de seminiile balto-slave, a fost ocupată de o seminție nouă, tot indo-europeană, numită în arheologie „cultura luzaciană“. Aceasta a avut ca rezultat ruperea legăturilor dintre ramura apuseană și cea răsăriteană » (p. 24). Dacă argumentele lingvistice și geografice, deși ipotetice, sînt totuși clare și logice, ultima afirmație, după cum reiese și din citat, nu ni se pare concludentă¹. De altfel, autorul, T. Lehr-Splawiński, a reluat această problemă într-o lumină nouă în altă lucrare².

În analiza sistemului fonetic al limbii polone se pleacă de la situația existentă în slava comună, urmărindu-se cronologic schimbările survenite pînă la etapa polonei actuale. Atît sistemul vocalic cît și cel consonantic evoluează în direcția simplificării cantitative și calitative. În acest proces mai ales în faza de început, un rol hotărîtor l-a jucat dezvoltarea accentului. Evoluția de la accentul liber și mobil din slava comună la accentul paroxitonic de azi s-a făcut în trei etape: pînă în sec. al XI-lea și al XII-lea exista accentul liber și mobil, care se stabilește în sec. al XIV-lea și al XV-lea pe silaba inițială; începînd cu sec. al XV-lea, accentul inițial imobil se deplasează pe silaba penultimă, unde se stabilește definitiv prin sec. al XVIII-lea³. Cristalizarea sistemului fonetic al limbii polone în forma actuală are loc în sec. al XV-lea și al XVI-lea. Acest proces continuă însă și azi în interiorul dialectelor.

În partea a II-a a gramaticii autorii se ocupă cu studierea formării cuvintelor. În unele gramatici istorice s-a adoptat o altă ordine în eșalonarea elementelor componente ale sistemului gramatical⁴. În aceste manuale « Formarea cuvintelor » este tratată după morfologie, care ocupă locul al doilea, după fonetică. Numai Ferdinand Brunot în *Précis de grammaire historique de la langue française*, Paris, 1899, a mers pe un drum identic cu

¹ Vezi și T. Lehr-Splawiński, *Język polski*, Varșovia, 1947, pp. 14, 15 și urm.

² Cf. Tadeusz Lehr-Splawiński, *Podstawy indoeuropejskiej wspólnoty językowej balto-słowiańskiej*, în *Z polskich studiów slawistycznych*, vol. I, Varșovia, 1958, p. 125 și urm.

³ Vezi și: St. Słowski, *Historia języka polskiego w zarysie*, Varșovia, 1953, p. 57, 58, unde se afirmă că procesul stabilizării accentului începe în sec. al XIII-lea.

⁴ Auguste Brachet, *Grammaire historique de la langue française*, Paris, 1867; Arsène Darmesteter, *Cours de grammaire historique de la langue française*, Paris, 1895—1897; Kr. Nyrop, *Grammaire historique de la langue française*; Copenhaga, Leipzig, Paris, Londra, New-York, 1903—1930; P. I. Cernih, *Историческая грамматика русского языка*, Moscova, 1954.